

adw. dr Mariusz Charkiewicz
adwokat, doktor nauk prawnych, nauczyciel akademicki w WSPiA Rzeszowska Szkoła
Wyższa, wykładowca w Akademii Nauk Stosowanych w Elblągu
ORCID: 0000-0001-9363-988X
e-mail: mariusz.charkiewicz@kancelaria-charkiewicz.pl

Przepadek korzyści w prawie karnym skarbowym: funkcja, granice, ryzyka nadużyć

Forfeiture of benefits in fiscal criminal law: function, limits, risks of abuse

Abstrakt:

Zagadnienie przypadku korzyści uzyskanej z przestępstwa stanowi jeden z podstawowych elementów prawa karnego materialnego. Jego znaczenie ujawnia się również na gruncie przepisów karnych skarbowych, a w szczególności art. 22 Kodeksu karnego skarbowego¹ (kks). W odniesieniu do przestępstw o charakterze podatkowym lub celno-akcyzowym, kwestia precyzyjnego zdefiniowania pojęcia "korzyści majątkowej" oraz rozróżnienia między poszczególnymi rodzajami należności publicznoprawnych (np. "narażenie na uszczuplenie", "uszczuplenie", "należny podatek") staje się nie tylko teoretycznym problemem prawnym, ale także zagadnieniem o poważnych skutkach w praktyce.

Celem niniejszego opracowania jest kompleksowe omówienie pojęcia "korzyści", poczynając od rozważań semantycznych, w tym cywilnoprawnych, w szczególności poprzez analizę definicji funkcjonujących w kodeksie karnym², kodeksie karnym skarbowym (kks) oraz w przepisach prawa podatkowego, aż po zbadanie orzecznictwa sądów administracyjnych i karnych w tym zakresie. Szczególną uwagę poświęcić należy pojęciu "korzyści podatkowej" jako kategorii wyodrębnionej w obszarze prawa podatkowego i jego penalizacji w przepisach kodeksu karnego skarbowego. Opracowanie to ma charakter analityczno-porządkowy. W pierwszej kolejności zostaną omówione definicje "korzyści" w języku ogólnym oraz w świetle wskazanych powyżej gałęzi prawa. Następnie analizie zostaną poddane przepisy i uzasadnienia ustawodawcy dotyczące pojęcia "korzyści podatkowej". Kolejne części skupiają się na analizie orzecznictwa dotyczącego "uszczuplenia należności publicznoprawnej", "narażenia na uszczuplenie" oraz "należnego podatku akcyzowego", a także konsekwencji wynikających z zastosowania środków karnych w postaci przypadku. Całość zamyka przegląd

¹ Ustawa z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 633), dalej jako kks

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 383).

historycznej konstrukcji kary dodatkowej oraz funkcji represyjnej i fiskalnej kodeksu karnego skarbowego, ze szczególnym uwzględnieniem pojęć takich jak umyślność, błąd co do prawa, czy blankietowość norm karnych skarbowych.³

Opracowanie to ma także na celu wykazanie, że przenoszenie konstrukcji i rozstrzygnięć w zakresie zobowiązań podatkowych na grunt odpowiedzialności karnej skarbowej bez analizy przesłanek winy, zamiaru oraz zrozumienia norm podatkowych może prowadzić do naruszenia fundamentalnych zasad odpowiedzialności karnej.

Abstract:

The issue of forfeiture of criminal proceeds is a fundamental element of substantive criminal law. Its significance is also evident in fiscal criminal provisions, particularly Article 22 of the Fiscal Penal Code (Fiscal Penal Code). In relation to tax or customs and excise crimes, precisely defining the concept of "financial benefit" and distinguishing between various types of public law liabilities (e.g., "exposure to depletion," "depletion," "tax due") becomes not only a theoretical legal problem but also an issue with serious practical implications. The purpose of this study is to provide a comprehensive discussion of the concept of "benefit," beginning with semantic considerations, including civil law ones, in particular by analyzing the definitions used in the Penal Code, Fiscal Penal Code (Fiscal Penal Code), and tax law, and concluding with an examination of the case law of administrative and criminal courts in this regard. Particular attention should be paid to the concept of "tax advantage" as a distinct category within tax law and its penalization in the Fiscal Penal Code. This study is analytical and organizational in nature. First, the definitions of "advantage" will be discussed in general terms and in light of the aforementioned branches of law. Next, the regulations and legislators' justifications regarding the concept of "tax advantage" will be analyzed. Subsequent sections focus on case law regarding "reduction of public law liabilities," "exposure to reduction," and "due excise tax," as well as the consequences of applying penal measures such as forfeiture. The entire work concludes with a review of the historical construction of additional penalties and the punitive and fiscal functions of the Fiscal Penal Code, with particular emphasis on concepts such as intentionality, error of law, and the blanket nature of fiscal penal provisions. This study also aims to demonstrate that transferring the construction and decisions regarding tax liabilities to the field of fiscal criminal liability without analyzing the premises of guilt, intention and

³ Andrejew I., Polskie prawo karne w zarysie, Warszawa 1989.

understanding tax norms may lead to a violation of the fundamental principles of criminal liability.

Słowa kluczowe:

przepadek korzyści, prawo karne skarbowe, korzyść majątkowa, korzyść podatkowa, Kodeks karny skarbowy, art. 22 k.k.s., uszczuplenie należności publicznoprawnej, narażenie na uszczuplenie, podatek należny, odpowiedzialność karna skarbowa, środki karne, funkcja fiskalna, funkcja represyjna, zamiar i wina, błąd co do prawa, blankietowość norm karnych, orzecznictwo sądów administracyjnych i karnych

Keywords:

forfeiture of benefits, fiscal criminal law, financial benefit, tax advantage, Fiscal Penal Code, Article 22 FPC, depletion of public law liabilities, exposure to depletion, tax due, fiscal criminal liability, penal measures, fiscal function, repressive function, intent and guilt, error of law, blanket criminal provisions, administrative and criminal case law